

Βρυξέλλες, 30 Ιουνίου 2023
(OR. en)

11154/23

ECOFIN 678
UEM 212
SOC 503
EMPL 354
COMPET 698
ENV 777
EDUC 290
RECH 322
ENER 413
JAI 925
GENDER 154
ANTIDISCRIM 148
JEUN 192
SAN 429

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Αποστολέας: Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου

Αποδέκτης: Επιτροπή των Μονίμων Αντιπροσώπων / Συμβούλιο

αριθ. προηγ. εγγρ.: 9848/1/23 REV 1

Αριθ. εγγρ. Επιτρ.: COM(2023) 622 final

Θέμα: ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ σχετικά με το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων 2023 της Πορτογαλίας και τη διατύπωση γνώμης του Συμβουλίου σχετικά με το πρόγραμμα σταθερότητας 2023 της Πορτογαλίας

Επισυνάπτεται για τις αντιπροσωπίες το ανωτέρω σχέδιο σύστασης του Συμβουλίου, όπως συζητήθηκε στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, με βάση τη σύσταση της Επιτροπής στο έγγραφο COM(2023) 622 final.

ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

της ...

σχετικά με το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων 2023 της Πορτογαλίας και τη διατύπωση γνώμης του Συμβουλίου σχετικά με το πρόγραμμα σταθερότητας 2023 της Πορτογαλίας

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδίως το άρθρο 121 παράγραφος 2 και το άρθρο 148 παράγραφος 4,

Έχοντας υπόψη τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1466/97 του Συμβουλίου, της 7ης Ιουλίου 1997, για την ενίσχυση της εποπτείας της δημοσιονομικής κατάστασης και την εποπτεία και τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών¹ και ιδίως το άρθρο 5 παράγραφος 2,

Έχοντας υπόψη τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1176/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Νοεμβρίου 2011, σχετικά με την πρόληψη και τη διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών² και ιδίως το άρθρο 6 παράγραφος 1,

Έχοντας υπόψη τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,

Έχοντας υπόψη τα ψηφίσματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου,

Έχοντας υπόψη τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Επιτροπής Απασχόλησης,

¹ ΕΕ L 209 της 2.8.1997, σ. 1.

² ΕΕ L 306 της 23.11.2011, σ. 25.

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Οικονομικής και Δημοσιονομικής Επιτροπής,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας,

Έχοντας υπόψη τη γνώμη της Επιτροπής Οικονομικής Πολιτικής,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

- (1) Ο κανονισμός (ΕΕ) 2021/241 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου³, με τον οποίο θεσπίστηκε ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (στο εξής: μηχανισμός), άρχισε να ισχύει στις 19 Φεβρουαρίου 2021. Ο μηχανισμός παρέχει χρηματοδοτική στήριξη στα κράτη μέλη για την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων, η οποία συνεπάγεται δημοσιονομική ώθηση χρηματοδοτούμενη από την Ένωση. Σύμφωνα με τις προτεραιότητες του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, ο μηχανισμός συμβάλλει στην οικονομική ανάκαμψη χωρίς αποκλεισμούς και στην υλοποίηση βιώσιμων μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που ενισχύουν την ανάπτυξη, ιδίως μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων για να προωθηθούν η πράσινη και η ψηφιακή μετάβαση και να καταστούν οι οικονομίες των κρατών μελών πιο ανθεκτικές. Συμβάλλει επίσης στην ενίσχυση των δημόσιων οικονομικών και στην τόνωση της ανάπτυξης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, στη βελτίωση της εδαφικής συνοχής εντός της Ένωσης και στη στήριξη της συνεχιζόμενης εφαρμογής του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Η μέγιστη χρηματοδοτική συνεισφορά ανά κράτος μέλος στο πλαίσιο του μηχανισμού επικαιροποιήθηκε στις 30 Ιουνίου 2022, σύμφωνα με το άρθρο 11 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241.

³ Κανονισμός (ΕΕ) 2021/241 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Φεβρουαρίου 2021, για τη θέσπιση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΕΕ L 57 της 18.2.2021, σ. 17).

- (2) Στις 22 Νοεμβρίου 2022 η Επιτροπή ενέκρινε την ετήσια έρευνα για τη βιώσιμη ανάπτυξη 2023, η οποία σηματοδότησε την έναρξη του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου 2023 για τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών. Στις 23 Μαρτίου 2023 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε τις προτεραιότητες της ετήσιας έρευνας για τη βιώσιμη ανάπτυξη 2023, οι οποίες επικεντρώνονται σε τέσσερις παραμέτρους της ανταγωνιστικής βιωσιμότητας. Στις 22 Νοεμβρίου 2022, βάσει του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011, η Επιτροπή ενέκρινε επίσης την έκθεση του μηχανισμού επαγρύπνησης 2023, στην οποία η Πορτογαλία συγκαταλέγεται μεταξύ των κρατών μελών που μπορεί να αντιμετωπίζουν ή ενδέχεται να αντιμετωπίσουν ανισορροπίες. Ως εκ τούτου, απαιτείται εμπεριστατωμένη επισκόπηση. Την ίδια ημερομηνία, η Επιτροπή ενέκρινε επίσης γνώμη σχετικά με το σχέδιο δημοσιονομικού προγράμματος 2023 της Πορτογαλίας. Η Επιτροπή ενέκρινε επίσης σύσταση για σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ και πρόταση σχετικά με την κοινή έκθεση για την απασχόληση 2023, η οποία αναλύει την εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση και των αρχών του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Το Συμβούλιο εξέδωσε τη σύσταση σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ⁴ (στο εξής: σύσταση για τη ζώνη του ευρώ 2023) στις 16 Μαΐου 2023 και την κοινή έκθεση για την απασχόληση στις 13 Μαρτίου 2023.

⁴ Σύσταση του Συμβουλίου, της 16ης Μαΐου 2023, σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ (ΕΕ C 180 της 23.5.2023, σ. 1).

- (3) Μολονότι οι οικονομίες της Ένωσης επιδεικνύουν αξιοσημείωτη ανθεκτικότητα, το γεωπολιτικό πλαίσιο εξακολουθεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις. Ενόσω η Ένωση παραμένει σταθερά στο πλευρό της Ουκρανίας, το θεματολόγιο οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής της Ένωσης επικεντρώνεται στη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων των ενεργειακών κλυδωνισμών τόσο στα ευάλωτα νοικοκυριά όσο και στις επιχειρήσεις βραχυπρόθεσμα, καθώς και στη συνέχιση των προσπαθειών για την επίτευξη της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, τη στήριξη της βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης, τη διασφάλιση της μακροοικονομικής σταθερότητας και την αύξηση της ανθεκτικότητας μεσοπρόθεσμα. Επικεντρώνεται επίσης σε μεγάλο βαθμό στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας της Ένωσης.
- (4) Την 1η Φεβρουαρίου 2023 η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση με τίτλο «Βιομηχανικό σχέδιο της Πράσινης Συμφωνίας για την εποχή των μηδενικών καθαρών εκπομπών» (στο εξής: βιομηχανικό σχέδιο της Πράσινης Συμφωνίας). Σκοπός του βιομηχανικού σχεδίου της Πράσινης Συμφωνίας είναι η τόνωση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας μηδενικών καθαρών εκπομπών της Ένωσης και η στήριξη της ταχείας μετάβασης στην κλιματική ουδετερότητα. Συμπληρώνει τις συνεχιζόμενες προσπάθειες στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και του REPowerEU. Στόχος του είναι επίσης να παράσχει ένα πιο υποστηρικτικό περιβάλλον για την κλιμάκωση της ενωσιακής παραγωγικής ικανότητας όσον αφορά τις τεχνολογίες και τα προϊόντα μηδενικών καθαρών εκπομπών που απαιτούνται για την επίτευξη των φιλόδοξων στόχων της Ένωσης για το κλίμα και για τη διασφάλιση της πρόσβασης σε σχετικές κρίσιμες πρώτες ύλες, μεταξύ άλλων με τη διαφοροποίηση της προμήθειας, την κατάλληλη αξιοποίηση των γεωλογικών πόρων στα κράτη μέλη και τη μεγιστοποίηση της ανακύκλωσης των πρώτων υλών. Το βιομηχανικό σχέδιο της Πράσινης Συμφωνίας βασίζεται σε τέσσερις πυλώνες: προβλέψιμο και απλουστευμένο ρυθμιστικό περιβάλλον, ταχύτερη πρόσβαση σε χρηματοδότηση, βελτίωση των δεξιοτήτων και ανοικτό εμπόριο για ανθεκτικές αλυσίδες εφοδιασμού. Στις 16 Μαρτίου 2023 η Επιτροπή εξέδωσε μία επιπλέον ανακοίνωση με τίτλο «Μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα της ΕΕ: προοπτικές μετά το 2030», διαρθρωμένη σε εννέα αλληλοενισχυόμενους κινητήριους μοχλούς, με στόχο να καταβληθούν προσπάθειες για ένα κανονιστικό πλαίσιο που θα ενισχύει την ανάπτυξη. Η ανακοίνωση καθορίζει προτεραιότητες πολιτικής που αποσκοπούν στην ενεργό εξασφάλιση διαρθρωτικών βελτιώσεων, καλά εστιασμένων επενδύσεων και κανονιστικών μέτρων για τη μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα της Ένωσης και των κρατών μελών της. Οι παρακάτω συστάσεις συμβάλλουν στην υλοποίηση αυτών των προτεραιοτήτων.

- (5) Το 2023 το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο για τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών εξακολουθεί να εξελίσσεται σε συμφωνία με την εφαρμογή του μηχανισμού. Η πλήρης εφαρμογή των σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας εξακολουθεί να είναι απαραίτητη για την υλοποίηση των προτεραιοτήτων πολιτικής στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, δεδομένου ότι τα σχέδια αφορούν το σύνολο ή σημαντικό υποσύνολο των σχετικών ειδικών ανά χώρα συστάσεων που εκδόθηκαν τα προηγούμενα έτη. Οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις των ετών 2019, 2020 και 2022 παραμένουν συναφείς και για τα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας που αναθεωρούνται, επικαιροποιούνται ή τροποποιούνται σύμφωνα με τα άρθρα 14, 18 και 21 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241.
- (6) Ο κανονισμός (ΕΕ) 2023/435 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁵ (στο εξής: κανονισμός REPowerEU), ο οποίος εκδόθηκε στις 27 Φεβρουαρίου 2023, αποσκοπεί στην ταχεία σταδιακή κατάργηση της εξάρτησης της Ένωσης από τις εισαγωγές ορυκτών καυσίμων από τη Ρωσία. Τούτο θα συμβάλει στην ενεργειακή ασφάλεια και στη διαφοροποίηση του ενεργειακού εφοδιασμού της Ένωσης, ενώ παράλληλα θα αυξήσει την αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τις ικανότητες αποθήκευσης ενέργειας και την ενεργειακή απόδοση. Ο κανονισμός REPowerEU επιτρέπει στα κράτη μέλη να προσθέσουν νέο κεφάλαιο για το REPowerEU στα εθνικά τους σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, με στόχο τη χρηματοδότηση καίριων μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που θα συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων του REPowerEU. Οι εν λόγω μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις θα συμβάλουν επίσης στην τόνωση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας μηδενικών καθαρών εκπομπών της Ένωσης, όπως περιγράφεται στο βιομηχανικό σχέδιο της Πράσινης Συμφωνίας, καθώς και στην υλοποίηση των ειδικών ανά χώρα συστάσεων σχετικά με την ενέργεια, οι οποίες εκδόθηκαν για τα κράτη μέλη το 2022 και, κατά περίπτωση, το 2023. Με τον κανονισμό REPowerEU θεσπίζεται νέα κατηγορία μη επιστρεπτέας χρηματοδοτικής στήριξης, η οποία διατίθεται στα κράτη μέλη για τη χρηματοδότηση νέων μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων σχετικά με την ενέργεια στο πλαίσιο των σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητάς τους.

⁵ Κανονισμός (ΕΕ) 2023/435 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Φεβρουαρίου 2023, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241 όσον αφορά τα κεφάλαια για το REPowerEU στα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, (ΕΕ) 2021/1060 και (ΕΕ) 2021/1755 και της οδηγίας 2003/87/ΕΚ (ΕΕ L 63 της 28.2.2023, σ. 1).

- (7) Στις 8 Μαρτίου 2023 η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση με την οποία παρέχει κατευθύνσεις δημοσιονομικής πολιτικής για το 2024 (ανακοίνωση της 8ης Μαρτίου 2023). Αποσκοπεί στη στήριξη της προετοιμασίας των προγραμμάτων σταθερότητας και σύγκλισης των κρατών μελών και, ως εκ τούτου, στην ενίσχυση του συντονισμού των πολιτικών.
- Η Επιτροπή υπενθύμισε ότι η γενική ρήτρα διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης θα απενεργοποιηθεί στο τέλος του 2023. Ζήτησε την ανάληψη δημοσιονομικών πολιτικών κατά την περίοδο 2023-2024 οι οποίες θα διασφαλίσουν τη μεσοπρόθεσμη βιωσιμότητα του χρέους και θα αυξήσουν τη δυνητική ανάπτυξη με βιώσιμο τρόπο και κάλεσε τα κράτη μέλη να προσδιορίσουν στα οικεία προγράμματα σταθερότητας και σύγκλισης 2023 τον τρόπο με τον οποίο τα δημοσιονομικά τους σχέδια θα διασφαλίσουν την τήρηση της τιμής αναφοράς του 3 % του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ) που ορίζει η Συνθήκη, καθώς και να εξασφαλίσουν την εύλογη και συνεχή μείωση του χρέους, ή τη διατήρηση του χρέους σε συνετά επίπεδα μεσοπρόθεσμα. Η Επιτροπή κάλεσε επίσης τα κράτη μέλη να καταργήσουν σταδιακά τα εθνικά δημοσιονομικά μέτρα που θέσπισαν για την προστασία των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων από τους κλυδωνισμούς των τιμών της ενέργειας, αρχίζοντας από τα λιγότερο στοχευμένα. Επισήμανε ότι, εάν τα μέτρα στήριξης χρειαστεί να παραταθούν λόγω νέων πιέσεων στις τιμές της ενέργειας, τα κράτη μέλη θα πρέπει να στοχοθετήσουν καλύτερα τα μέτρα τους προς όφελος των ευάλωτων νοικοκυριών και επιχειρήσεων. Η Επιτροπή ανέφερε ότι οι δημοσιονομικές συστάσεις θα ποσοτικοποιηθούν και θα διαφοροποιηθούν. Επιπλέον, όπως προτείνεται στην ανακοίνωσή της, της 9ης Νοεμβρίου 2022, σχετικά με τις κατευθύνσεις για τη μεταρρύθμιση του πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ, οι δημοσιονομικές συστάσεις θα διατυπωθούν με βάση τις καθαρές πρωτογενείς δαπάνες. Συνέστησε σε όλα τα κράτη μέλη να συνεχίσουν να προστατεύουν τις εθνικά χρηματοδοτούμενες επενδύσεις και να διασφαλίσουν την αποτελεσματική χρήση των κονδυλίων του μηχανισμού και άλλων ταμείων της Ένωσης, ιδίως υπό το πρίσμα της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης και των στόχων ανθεκτικότητας. Η Επιτροπή επισήμανε ότι θα προτείνει στο Συμβούλιο να κινήσει διαδικασίες υπερβολικού ελλείμματος στη βάση του ελλείμματος την άνοιξη του 2024, βάσει των απολογιστικών στοιχείων του 2023, σύμφωνα με τις ισχύουσες νομικές διατάξεις.

- (8) Στις 26 Απριλίου 2023 η Επιτροπή υπέβαλε νομοθετικές προτάσεις για την υλοποίηση συνολικής μεταρρύθμισης των κανόνων οικονομικής διακυβέρνησης της Ένωσης. Κεντρικός στόχος των προτάσεων είναι η ενίσχυση της βιωσιμότητας του δημόσιου χρέους και η προώθηση της βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης σε όλα τα κράτη μέλη μέσω μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων. Στις προτάσεις της, η Επιτροπή αποσκοπεί στη βελτίωση της εθνικής οικειοποίησης, στην απλούστευση του πλαισίου και στη μεγαλύτερη μεσοπρόθεσμη επικέντρωση, σε συνδυασμό με αποτελεσματική και πιο συνεκτική επιβολή. Σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 14ης Μαρτίου 2023 σχετικά με κατευθύνσεις του Συμβουλίου για τη μεταρρύθμιση του πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ, στόχος είναι να ολοκληρωθεί το νομοθετικό έργο το 2023.
- (9) Στις 22 Απριλίου 2021 η Πορτογαλία υπέβαλε στην Επιτροπή το οικείο εθνικό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, σύμφωνα με το άρθρο 18 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241. Δυνάμει του άρθρου 19 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241, η Επιτροπή αξιολόγησε τη συνάφεια, την αποτελεσματικότητα, την αποδοτικότητα και τη συνοχή του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές αξιολόγησης που ορίζονται στο παράρτημα V του εν λόγω κανονισμού. Στις 13 Ιουλίου 2021 το Συμβούλιο εξέδωσε την εκτελεστική απόφασή του σχετικά με την έγκριση της αξιολόγησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Πορτογαλίας⁶. Η αποδέσμευση των δόσεων εξαρτάται από την έκδοση απόφασης της Επιτροπής, σύμφωνα με το άρθρο 24 παράγραφος 5 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241, στην οποία αναφέρεται ότι η Πορτογαλία έχει εκπληρώσει ικανοποιητικά τα σχετικά ορόσημα και τους στόχους που έχουν καθοριστεί στην εκτελεστική απόφαση του Συμβουλίου. Η ικανοποιητική εκπλήρωση προϋποθέτει ότι η επίτευξη των προηγούμενων οροσήμων και στόχων δεν έχει αναιρεθεί.
- (10) Στις 29 Απριλίου 2023 η Πορτογαλία υπέβαλε το οικείο εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων 2023 και, στις 29 Απριλίου 2023, το οικείο πρόγραμμα σταθερότητας 2023, σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1466/97. Τα δύο προγράμματα αξιολογήθηκαν από κοινού για να ληφθεί υπόψη η διασύνδεσή τους. Σύμφωνα με το άρθρο 27 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241, το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων 2023 αποτυπώνει επίσης την εξαμηνιαία έκθεση της Πορτογαλίας σχετικά με την πρόοδο που έχει σημειωθεί όσον αφορά την επίτευξη του οικείου σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

⁶ ST 10149/21· ST 10149/21 ADD 1· ST 10149/21 ADD 1·REV 1.

- (11) Στις 24 Μαΐου 2023 η Επιτροπή δημοσίευσε την έκθεση χώρας 2023 για την Πορτογαλία. Αξιολόγησε την πρόοδο της Πορτογαλίας όσον αφορά την εφαρμογή των σχετικών ειδικών ανά χώρα συστάσεων που εκδόθηκαν από το Συμβούλιο μεταξύ 2019 και 2022 και προέβη σε απολογισμό της εφαρμογής του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Πορτογαλίας. Με βάση την εν λόγω ανάλυση, η έκθεση χώρας εντόπισε κενά σε σχέση με τις εν λόγω προκλήσεις τις οποίες δεν πραγματεύεται, ή πραγματεύεται μόνο εν μέρει, το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, καθώς και νέες και αναδυόμενες προκλήσεις. Αξιολόγησε επίσης την πρόοδο της Πορτογαλίας όσον αφορά την εφαρμογή του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων και την επίτευξη των πρωταρχικών στόχων της Ένωσης για την απασχόληση, τις δεξιότητες και τη μείωση της φτώχειας, καθώς και την πρόοδο όσον αφορά την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών.

- (12) Η Επιτροπή διενήργησε εμπειριστατωμένη επισκόπηση βάσει του άρθρου 5 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011 για την Πορτογαλία και δημοσίευσε τα αποτελέσματά της στις 24 Μαΐου 2023. Η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Πορτογαλία αντιμετωπίζει μακροοικονομικές ανισορροπίες. Ειδικότερα, οι ευπάθειες που σχετίζονται με το υψηλό ιδιωτικό, δημόσιο και εξωτερικό χρέος υποχωρούν αλλά εξακολουθούν να υφίστανται. Έπειτα από μια προσωρινή διακοπή λόγω της έξαρσης της πανδημίας COVID-19, οι δείκτες του ιδιωτικού και του δημόσιου χρέους επανήλθαν σε πτωτική πορεία το 2021, την οποία αναμένεται να διατηρήσουν, ευνοούμενοι από την οικονομική ανάπτυξη. Παρότι βρίσκονται πλέον κάτω από τα προ πανδημίας επίπεδα, οι δείκτες παραμένουν σε υψηλά επίπεδα. Βελτίωση σημειώθηκε και στη σαφώς αρνητική καθαρή διεθνή επενδυτική θέση τόσο πριν όσο και μετά την πανδημία COVID-19, το δε εξωτερικό χρέος προβλέπεται να υποχωρήσει περαιτέρω, χάρη στη συνεχιζόμενη οικονομική ανάπτυξη παρά μια περιορισμένη επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας το 2023. Το μικρό έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών επιδεινώθηκε οριακά το 2022, ως απόρροια των υψηλότερων τιμών της ενέργειας, αλλά η επιδείνωση αυτή μετριάστηκε από την περαιτέρω έντονη ανάκαμψη των εξαγωγών, ειδικότερα δε των τουριστικών εξαγωγών. Στο μέλλον, η παραδοχή ότι θα συνεχιστεί η χαλάρωση των τιμών της ενέργειας και η περαιτέρω αύξηση των τουριστικών εξαγωγών, καθώς και οι τρέχουσες πολιτικές για τη στήριξη της ενεργειακής απόδοσης και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, προβλέπεται ότι θα εξισορροπήσουν τον λογαριασμό τρεχουσών συναλλαγών και θα στηρίξουν ακόμη περισσότερο την προσαρμογή της καθαρής διεθνούς επενδυτικής θέσης. Οι τιμές των κατοικιών παρουσιάζουν ισχυρή άνοδο εδώ και αρκετά χρόνια, ενώ συνεχίστηκε η μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων από τα ήδη μέτρια επίπεδα. Η περαιτέρω μείωση των ευπαθειών θα μπορούσε να αναχαιτιστεί από τον αντίκτυπο της αυστηροποίησης των χρηματοπιστωτικών συνθηκών και το αβέβαιο εξωτερικό περιβάλλον, καθώς και από τον δυνητικό αντίκτυπο αυτών στην οικονομική ανάπτυξη. Η πρόοδος σε επίπεδο πολιτικών ήταν ευνοϊκή, με ιδιαίτερη έμφαση στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, και η συνέχιση της εφαρμογής του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας αναμένεται να επιφέρει περαιτέρω βελτιώσεις.
- (13) Σύμφωνα με στοιχεία επικυρωμένα από την Eurostat, το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης της Πορτογαλίας μειώθηκε από 2,9 % του ΑΕΠ το 2021 σε 0,4 % το 2022, ενώ το χρέος της γενικής κυβέρνησης υποχώρησε από 125,4 % του ΑΕΠ στο τέλος του 2021 σε 113,9 % στο τέλος του 2022.

- (14) Το ισοζύγιο της γενικής κυβέρνησης επηρεάστηκε από τα μέτρα δημοσιονομικής πολιτικής που ελήφθησαν για να μετριαστούν οι οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της αύξησης των τιμών της ενέργειας. Παραδείγματα μέτρων δημοσιονομικής πολιτικής που μειώνουν τα έσοδα το 2022 είναι η γενική μείωση του φόρου καυσίμων και το πάγωμα της επικαιροποίησης του συντελεστή άνθρακα του φόρου καυσίμων, ενώ παραδείγματα μέτρων δημοσιονομικής πολιτικής που αυξάνουν τις δαπάνες είναι η έκτακτη στήριξη με τη μορφή πληρωμής που καταβλήθηκε τον Οκτώβριο του 2022 σε διάφορες πληθυσμιακές ομάδες, όπως συνταξιούχους, εργαζομένους, παιδιά και νέους, η καταβολή κατ' αποκοπή ποσών σε νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος που είναι τα πλέον ευάλωτα στην αύξηση των τιμών της ενέργειας, καθώς και ένα κονδύλι υπέρ του εθνικού συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας με σκοπό τη μείωση των τιμολογίων του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας. Η Επιτροπή εκτιμά ότι το καθαρό δημοσιονομικό κόστος των εν λόγω μέτρων ανήλθε στο 2,0 % του ΑΕΠ το 2022. Ταυτόχρονα, το εκτιμώμενο κόστος των προσωρινών μέτρων έκτακτης ανάγκης που συνδέονται με την κρίση της COVID-19 μειώθηκε σε 0,8 % του ΑΕΠ το 2022, από 2,0 % το 2021.
- (15) Στις 18 Ιουνίου 2021 το Συμβούλιο συνέστησε στην Πορτογαλία⁷ να χρησιμοποιήσει το 2022 τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας για τη χρηματοδότηση πρόσθετων επενδύσεων προς στήριξη της ανάκαμψης, ασκώντας παράλληλα συνετή δημοσιονομική πολιτική. Επιπλέον, το Συμβούλιο συνέστησε στην Πορτογαλία να διατηρήσει τις εθνικά χρηματοδοτούμενες επενδύσεις και να περιορίσει την αύξηση των εθνικά χρηματοδοτούμενων τρεχουσών δαπανών.

⁷ Σύσταση του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 2021, για τη διατύπωση γνώμης του Συμβουλίου σχετικά με το πρόγραμμα σταθερότητας 2021 της Πορτογαλίας (EE C 304 της 29.7.2021, σ. 102).

- (16) Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Επιτροπής, ο δημοσιονομικός προσανατολισμός⁸ το 2022 ήταν υποστηρικτικός, στο -1,5 % του ΑΕΠ. Ακολουθώντας τη σύσταση του Συμβουλίου, η Πορτογαλία συνέχισε να στηρίζει την ανάκαμψη με επενδύσεις χρηματοδοτούμενες από τον μηχανισμό. Οι δαπάνες που χρηματοδοτήθηκαν από επιχορηγήσεις του μηχανισμού και από άλλα ταμεία της Ένωσης ανήλθαν στο 1,2 % του ΑΕΠ το 2022 (1,7 % του ΑΕΠ το 2021). Αυτή η μείωση των δαπανών το 2022 οφειλόταν στη μείωση των δαπανών που χρηματοδοτήθηκαν από άλλα ταμεία της Ένωσης, ενώ οι δαπάνες που χρηματοδοτήθηκαν από τον μηχανισμό αυξήθηκαν μεταξύ 2021 και 2022. Οι εθνικά χρηματοδοτούμενες επενδύσεις είχαν συστατική συμβολή ύψους 0,1 εκατοστιαίας μονάδας στον δημοσιονομικό προσανατολισμό.⁹ Ως εκ τούτου, η Πορτογαλία δεν διατήρησε τις εθνικά χρηματοδοτούμενες επενδύσεις, κάτι που δεν συνάδει με τη σύσταση του Συμβουλίου. Ταυτόχρονα, η αύξηση των εθνικά χρηματοδοτούμενων πρωτογενών τρεχουσών δαπανών (εκτός των νέων μέτρων στο σκέλος των εσόδων) είχε επεκτατική συμβολή ύψους 1,9 εκατοστιαίας μονάδας στον δημοσιονομικό προσανατολισμό. Αυτή η σημαντική επεκτατική συμβολή περιλάμβανε τον πρόσθετο αντίκτυπο των μέτρων που ελήφθησαν για τον μετριασμό των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων της αύξησης των τιμών της ενέργειας (πρόσθετο καθαρό δημοσιονομικό κόστος ύψους 2,0 % του ΑΕΠ). Επομένως, η Πορτογαλία περιόρισε επαρκώς την αύξηση των εθνικά χρηματοδοτούμενων τρεχουσών δαπανών.
- (17) Το μακροοικονομικό σενάριο στο οποίο στηρίζονται οι δημοσιονομικές προβολές στο πρόγραμμα σταθερότητας 2023 είναι συντηρητικό το 2023 και σύμφωνο με τις εαρινές προβλέψεις 2023 της Επιτροπής στη συνέχεια. Η κυβέρνηση προβλέπει αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ κατά 1,8 % το 2023 και κατά 2,0 % το 2024. Συγκριτικά, στις εαρινές προβλέψεις 2023 της Επιτροπής προβλέπεται μεγαλύτερη αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ κατά 2,4 % το 2023 και ελαφρώς μικρότερη αύξηση κατά 1,8 % το 2024. Η διαφορά εξηγείται από την υψηλότερη συμβολή των καθαρών εξαγωγών στην ανάπτυξη στις εαρινές προβλέψεις 2023 της Επιτροπής, ενώ η κυβέρνηση αναμένει υψηλότερη αύξηση των επενδύσεων τόσο το 2023 όσο και το 2024.

⁸ Για τη μέτρηση του δημοσιονομικού προσανατολισμού χρησιμοποιείται η μεταβολή των πρωτογενών δαπανών (εκτός των μέτρων διακριτικής ευχέρειας στο σκέλος των εσόδων), εξαιρουμένων των προσωρινών μέτρων έκτακτης ανάγκης που συνδέονται με την κρίση της COVID-19, αλλά συμπεριλαμβανομένων των δαπανών που χρηματοδοτούνται από μη επιστρεπτέα στήριξη (επιχορηγήσεις) του μηχανισμού και από άλλα ταμεία της Ένωσης, σε σχέση με τη μεσοπρόθεσμη δυναμική ανάπτυξη. Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. πλαίσιο 1 στους δημοσιονομικούς στατιστικούς πίνακες.

⁹ Άλλες εθνικά χρηματοδοτούμενες κεφαλαιουχικές δαπάνες είχαν επεκτατική συμβολή ύψους 0,2 εκατοστιαίας μονάδας του ΑΕΠ.

(18) Στο οικείο πρόγραμμα σταθερότητας 2023, η κυβέρνηση αναμένει ότι ο δείκτης του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης θα διατηρηθεί στο 0,4 % του ΑΕΠ το 2023. Σύμφωνα με το πρόγραμμα σταθερότητας 2023, ο δείκτης χρέους της γενικής κυβέρνησης ως προς το ΑΕΠ αναμένεται να μειωθεί από 113,9 % του ΑΕΠ στο τέλος του 2022 σε 107,5 % του ΑΕΠ στο τέλος του 2023. Στις εαρινές προβλέψεις 2023 της Επιτροπής το δημόσιο έλλειμμα υπολογίζεται στο 0,1 % του ΑΕΠ για το 2023. Το ποσοστό αυτό είναι χαμηλότερο από το έλλειμμα που προβλέπεται στο πρόγραμμα σταθερότητας 2023, κυρίως λόγω των υψηλότερων προβλεπόμενων εσόδων στις εαρινές προβλέψεις 2023 της Επιτροπής, τόσο από έμμεσους όσο και από άμεσους φόρους. Στις εαρινές προβλέψεις 2023 της Επιτροπής εκτιμάται ότι ο δείκτης χρέους της γενικής κυβέρνησης ως προς το ΑΕΠ θα είναι χαμηλότερος και ότι θα ανέλθει σε 106,2 % στο τέλος του 2023. Η διαφορά οφείλεται κυρίως στην ευνοϊκότερη, από πλευράς μείωσης του χρέους, διαφορά μεταξύ ρυθμού ανάπτυξης και επιτοκίου που προβλέπεται στις εαρινές προβλέψεις 2023 της Επιτροπής.

(19) Το ισοζύγιο της γενικής κυβέρνησης το 2023 αναμένεται να εξακολουθήσει να επηρεάζεται από τα μέτρα δημοσιονομικής πολιτικής που ελήφθησαν για να μετριαστούν οι οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της αύξησης των τιμών της ενέργειας. Πρόκειται για μέτρα που παρατάθηκαν από το 2022 —ειδικότερα πληρωμές κατ' αποκοπή ποσών σε νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος που είναι πιο ευάλωτα στην αύξηση των τιμών της ενέργειας, η γενική μείωση του φόρου καυσίμων και το πάγωμα της επικαιροποίησης του συντελεστή άνθρακα στον φόρο καυσίμων—, καθώς και μέτρα που είχαν ανακοινωθεί ήδη το 2022, αλλά έχουν αντίκτυπο στο ισοζύγιο της κυβέρνησης το 2023, όπως το κονδύλιο για τη στήριξη του μεταβατικού καθεστώτος προς σταθεροποίηση των τιμών του αερίου που καταβάλλουν οι επιχειρήσεις, το οποίο παραμένει σε ισχύ καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Το καθαρό δημοσιονομικό κόστος των μέτρων στήριξης εκτιμάται στις εαρινές προβλέψεις 2023 της Επιτροπής ότι θα ανέλθει σε 0,8 % του ΑΕΠ το 2023¹⁰. Τα περισσότερα μέτρα το 2023 δεν φαίνεται να στοχεύουν στα πλέον ευάλωτα νοικοκυριά ή επιχειρήσεις και δεν διατηρούν πλήρως το μήνυμα των τιμών για μείωση της ζήτησης ενέργειας και αύξηση της ενεργειακής απόδοσης. Ως εκ τούτου, το ύψος των στοχευμένων μέτρων στήριξης, το οποίο πρέπει να ληφθεί υπόψη στην αξιολόγηση της συμμόρφωσης με τη σύσταση του Συμβουλίου, της 12ης Ιουλίου 2022¹¹, εκτιμάται στις εαρινές προβλέψεις 2023 της Επιτροπής σε 0,3 % του ΑΕΠ το 2023 (έναντι 1 % του ΑΕΠ το 2022). Τέλος, το ισοζύγιο της γενικής κυβέρνησης το 2023 αναμένεται να βελτιωθεί με τη σταδιακή κατάργηση προσωρινών μέτρων έκτακτης ανάγκης που συνδέονται με την κρίση της COVID-19, τα οποία εκτιμώνται σε 0,8 % του ΑΕΠ.

¹⁰ Το ποσοστό αυτό αντιπροσωπεύει το επίπεδο του ετήσιου δημοσιονομικού κόστους των εν λόγω μέτρων, συμπεριλαμβανομένων των τρεχόντων εσόδων και τρεχουσών δαπανών, καθώς και —κατά περίπτωση— των μέτρων σε επίπεδο κεφαλαιουχικών δαπανών.

¹¹ Σύσταση του Συμβουλίου, της 12ης Ιουλίου 2022, σχετικά με το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων 2022 της Πορτογαλίας και τη διατύπωση γνώμης του Συμβουλίου σχετικά με το πρόγραμμα σταθερότητας 2022 της Πορτογαλίας (EE C 334 της 1.9.2022, σ. 181).

(20) Στη σύστασή του της 12ης Ιουλίου 2022 το Συμβούλιο συνέστησε στην Πορτογαλία να λάβει μέτρα, προκειμένου το 2023 να ακολουθήσει συνετή δημοσιονομική πολιτική, περιορίζοντας συγκεκριμένα την αύξηση των εθνικά χρηματοδοτούμενων πρωτογενών τρεχουσών δαπανών κάτω από τη μεσοπρόθεσμη αύξηση του δυνητικού προϊόντος¹², λαμβάνοντας υπόψη τη συνεχιζόμενη προσωρινή και στοχευμένη στήριξη προς τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις που είναι περισσότερο ευάλωτα στις αυξήσεις των τιμών της ενέργειας και προς τα άτομα που εγκαταλείπουν την Ουκρανία. Ταυτόχρονα, η Πορτογαλία θα πρέπει να είναι έτοιμη να προσαρμόσει τις τρέχουσες δαπάνες στην εξελισσόμενη κατάσταση. Το Συμβούλιο συνέστησε επίσης στην Πορτογαλία να επεκτείνει τις δημόσιες επενδύσεις για την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση και για την ενεργειακή ασφάλεια, λαμβάνοντας υπόψη την πρωτοβουλία REPowerEU, μεταξύ άλλων κάνοντας χρήση του μηχανισμού και άλλων ταμείων της Ένωσης.

¹² Με βάση τις εαρινές προβλέψεις 2023 της Επιτροπής, η μεσοπρόθεσμη (10ετής μέση) αύξηση του δυνητικού προϊόντος της Πορτογαλίας εκτιμάται σε 7,6 % σε ονομαστικούς όρους.

(21) Το 2023, σύμφωνα με τις εαρινές προβλέψεις 2023 της Επιτροπής, ο δημοσιονομικός προσανατολισμός θα είναι επεκτατικός (-0,7 % του ΑΕΠ), σε περιβάλλον υψηλού πληθωρισμού. Προηγήθηκε επεκτατικός δημοσιονομικός προσανατολισμός το 2022 (-1,5 % του ΑΕΠ). Η αύξηση των εθνικά χρηματοδοτούμενων πρωτογενών τρεχουσών δαπανών (εκτός των μέτρων διακριτικής ευχέρειας στο σκέλος των εσόδων) το 2023 προβλέπεται να έχει συσταλτική συμβολή ύψους 0,3 εκατοστιαίας μονάδας στον δημοσιονομικό προσανατολισμό. Ως εκ τούτου, η προβλεπόμενη αύξηση των εθνικά χρηματοδοτούμενων πρωτογενών τρεχουσών δαπανών συνάδει με τη σύσταση του Συμβουλίου της 12ης Ιουλίου 2022. Η προβλεπόμενη συσταλτική συμβολή των εθνικά χρηματοδοτούμενων πρωτογενών τρεχουσών δαπανών οφείλεται, κατ' ουσίαν, στο μειωμένο κόστος των μέτρων στήριξης (στοχευμένων και μη στοχευμένων) προς τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις για την αντιμετώπιση των απότομων αυξήσεων των τιμών της ενέργειας (κατά 1,1 εκατοστιαία μονάδα του ΑΕΠ). Οι κυριότεροι παράγοντες αύξησης των εθνικά χρηματοδοτούμενων πρωτογενών τρεχουσών δαπανών (εκτός των νέων μέτρων στο σκέλος των εσόδων) είναι οι επίμονες πιέσεις που ασκούνται στις δημόσιες τρέχουσες δαπάνες, συμπεριλαμβανομένων των μισθών και των συντάξεων του δημόσιου τομέα, ιδίως λόγω των μόνιμων αυξήσεων των μισθών του δημόσιου τομέα και των προαιρετικών αυξήσεων των συντάξεων. Οι δαπάνες που χρηματοδοτούνται από επιχορηγήσεις δυνάμει του μηχανισμού και άλλων ταμείων της Ένωσης προβλέπεται να ανέλθουν στο 2,2 % του ΑΕΠ το 2023, ενώ οι εθνικά χρηματοδοτούμενες επενδύσεις προβλέπεται να έχουν επεκτατική συμβολή στον δημοσιονομικό προσανατολισμό, ύψους 0,3 εκατοστιαίας μονάδας¹³. Επομένως, η Πορτογαλία σχεδιάζει να χρηματοδοτήσει επενδύσεις μέσω του μηχανισμού και άλλων ταμείων της Ένωσης, ενώ προβλέπεται να διατηρήσει τις εθνικά χρηματοδοτούμενες επενδύσεις¹⁴. Σχεδιάζει να χρηματοδοτήσει, εν μέρει από τον μηχανισμό και άλλα ταμεία της Ένωσης, δημόσιες επενδύσεις υπέρ της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης και της ενεργειακής ασφάλειας, για παράδειγμα έργα απανθρακοποίησης της βιομηχανίας, την παραγωγή ανανεώσιμου υδρογόνου και άλλων ανανεώσιμων αερίων, και την ψηφιοποίηση των σχολείων.

¹³ Άλλες εθνικά χρηματοδοτούμενες κεφαλαιουχικές δαπάνες προβλέπεται να έχουν συσταλτική συμβολή ύψους 0,3 εκατοστιαίας μονάδας του ΑΕΠ, γεγονός το οποίο οφείλεται κυρίως στις εκτιμώμενες μειωμένες μεταβιβάσεις κεφαλαίου σε κρατικές επιχειρήσεις το 2023.

¹⁴ Οι δαπάνες που χρηματοδοτούνται από επιχορηγήσεις του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και από άλλα ταμεία της Ένωσης ανήλθαν στο 2,2 % του ΑΕΠ το 2023, ενώ οι εθνικά χρηματοδοτούμενες επενδύσεις είχαν επεκτατική συμβολή στον δημοσιονομικό προσανατολισμό, ύψους 0,3 εκατοστιαίας μονάδας. Άλλες εθνικά χρηματοδοτούμενες κεφαλαιουχικές δαπάνες προβλέπεται να έχουν επεκτατική συμβολή ύψους 0,1 εκατοστιαίας μονάδας του ΑΕΠ.

- (22) Σύμφωνα με το πρόγραμμα σταθερότητας 2023, το έλλειμμα γενικής κυβέρνησης αναμένεται να μειωθεί σε 0,2 % του ΑΕΠ το 2024. Η μείωση το 2024 αντικατοπτρίζει ως επί το πλείστον την προβλεπόμενη συγκράτηση των τρεχουσών δαπανών, ιδίως όσον αφορά την ενδιάμεση κατανάλωση, το εισόδημα εξαρτημένης εργασίας και τις επιδοτήσεις, καθώς και τη σταθερή ανάπτυξη στο σκέλος των εσόδων. Σύμφωνα με το πρόγραμμα σταθερότητας 2023 ο δείκτης χρέους της γενικής κυβέρνησης ως προς το ΑΕΠ αναμένεται να μειωθεί σε 103,0 % στο τέλος του 2024. Με βάση τα μέτρα πολιτικής που ήταν γνωστά κατά την καταληκτική ημερομηνία των προβλέψεων, οι εαρινές προβλέψεις 2023 της Επιτροπής προβλέπουν δημόσιο έλλειμμα ίσο με 0,1 % του ΑΕΠ το 2024. Το ποσοστό αυτό είναι ελαφρώς χαμηλότερο από το έλλειμμα που προβλέπεται στο πρόγραμμα σταθερότητας 2023, κυρίως λόγω της έντονης αύξησης των εσόδων, ιδίως όσον αφορά τους φόρους, στις εαρινές προβλέψεις 2023 της Επιτροπής. Στις εαρινές προβλέψεις 2023 της Επιτροπής εκτιμάται ότι ο δείκτης χρέους της γενικής κυβέρνησης ως προς το ΑΕΠ θα κυμανθεί σε παρόμοια επίπεδα και ότι θα ανέλθει σε 103,1 % στο τέλος του 2024.
- (23) Το πρόγραμμα σταθερότητας 2023 δεν περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τη σταδιακή κατάργηση των μέτρων στήριξης στον τομέα της ενέργειας το 2024. Επί του παρόντος, η Επιτροπή στηρίζεται στην παραδοχή της πλήρους κατάργησης των μέτρων στήριξης στον τομέα της ενέργειας το 2024. Αυτή η υπόθεση βασίζεται στην παραδοχή ότι δεν θα υπάρξει νέα αύξηση των τιμών της ενέργειας.

- (24) Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1466/97 ζητεί ετήσια βελτίωση του διαρθρωτικού δημοσιονομικού ισοζυγίου κατά 0,5 % του ΑΕΠ ως ενδεικτικό ποσοστό για την επίτευξη του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού στόχου¹⁵. Λαμβανομένων υπόψη των παραμέτρων δημοσιονομικής βιωσιμότητας, ενδείκνυται η βελτίωση του διαρθρωτικού ισοζυγίου κατά τουλάχιστον 0,3 % του ΑΕΠ για το 2024, σύμφωνα με την Επιτροπή. Για να διασφαλιστεί η βελτίωση αυτή και σύμφωνα με τη μεθοδολογία της Επιτροπής, η αύξηση των καθαρών εθνικά χρηματοδοτούμενων πρωτογενών δαπανών¹⁶ το 2024 δεν θα πρέπει να υπερβεί το 1,8 %, σύμφωνα με την υπόδειξη της παρούσας σύστασης. Ταυτόχρονα, τα εναπομείναντα μέτρα στήριξης της ενέργειας (που επί του παρόντος εκτιμώνται από την Επιτροπή σε 0,8 % του ΑΕΠ το 2023) θα πρέπει να καταργηθούν σταδιακά το 2023, εάν οι εξελίξεις στην αγορά ενέργειας το επιτρέψουν και ξεκινώντας από τα λιγότερο στοχευμένα μέτρα, ενώ τα κονδύλια που θα εξοικονομηθούν θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν για τη μείωση του δημόσιου ελλείμματος.
- (25) Με την παραδοχή αμετάβλητων πολιτικών, οι εαρινές προβλέψεις 2023 της Επιτροπής προβλέπουν αύξηση των καθαρών εθνικά χρηματοδοτούμενων πρωτογενών δαπανών σε 2,8 % το 2024, ποσοστό υψηλότερο από τον συνιστώμενο ρυθμό ανάπτυξης. Η προσαρμογή που προβλέπεται στις εαρινές προβλέψεις 2023 της Επιτροπής είναι μικρότερη από την εξοικονόμηση που θα επιτευχθεί με την πλήρη κατάργηση των μέτρων στήριξης στον τομέα της ενέργειας. Αυτό οφείλεται σε μέτρα με προβλεπόμενο μόνιμο αντίκτυπο αύξησης των δαπανών και σε μεταρρυθμίσεις του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων οι οποίες μειώνουν τα έσοδα.

¹⁵ Το άρθρο 5 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1466/97 του Συμβουλίου απαιτεί επίσης προσαρμογή άνω του 0,5 % του ΑΕΠ για τα κράτη μέλη με δημόσιο χρέος που υπερβαίνει το 60 % του ΑΕΠ ή με πιο σημαντικούς κινδύνους για τη βιωσιμότητα του χρέους.

¹⁶ Ως καθαρές πρωτογενείς δαπάνες ορίζονται οι εθνικά χρηματοδοτούμενες δαπάνες, εκτός των μέτρων διακριτικής ευχέρειας στο σκέλος των εσόδων και εξαιρουμένων των δαπανών για τόκους και των δαπανών για την κυκλική ανεργία.

- (26) Σύμφωνα με το πρόγραμμα σταθερότητας 2023, οι δημόσιες επενδύσεις αναμένεται να αυξηθούν από 3,2 % του ΑΕΠ το 2023 σε 3,4 % του ΑΕΠ το 2024. Η αύξηση των επενδύσεων αντικατοπτρίζει υψηλότερες εθνικά χρηματοδοτούμενες επενδύσεις και επενδύσεις που χρηματοδοτούνται από την Ένωση, ιδίως μέσω του μηχανισμού.
- Το πρόγραμμα σταθερότητας 2023 αναφέρεται σε μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις, οι οποίες αναμένεται να συμβάλουν στη δημοσιονομική βιωσιμότητα και στη βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις αυτές περιλαμβάνουν μέτρα εκσυγχρονισμού και απλούστευσης της διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών και αναβάθμισης των πληροφοριακών συστημάτων διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών, όπως η ανάπτυξη ενός μοντέλου για την παρακολούθηση της δημοσιονομικής και χρηματοοικονομικής εκτέλεσης της γενικής κυβέρνησης, η θέση σε επιχειρησιακή λειτουργία της κρατικής λογιστικής οντότητας, καθώς και η ένταξη της κατάρτισης προϋπολογισμού για κάθε πρόγραμμα και της επανεξέτασης των δαπανών στην τακτική διαδικασία του προϋπολογισμού, που αποτελούν μέρος του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

(27) Το πρόγραμμα σταθερότητας 2023 περιγράφει μια μεσοπρόθεσμη δημοσιονομική πορεία έως το 2027. Σύμφωνα με το πρόγραμμα σταθερότητας 2023, το έλλειμμα γενικής κυβέρνησης αναμένεται να μειωθεί σταδιακά σε 0,1 % του ΑΕΠ το 2025, να επιτύχει ισοσκελισμένη δημοσιονομική θέση το 2026, και αργότερα να ανέλθει σε ισχνό πλεόνασμα ύψους 0,1 % του ΑΕΠ το 2027. Ως εκ τούτου, το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης προγραμματίζεται να παραμείνει σε επίπεδο κάτω του 3 % του ΑΕΠ κατά τη διάρκεια της περιόδου που καλύπτει το πρόγραμμα. Σύμφωνα με το πρόγραμμα σταθερότητας 2023, ο δείκτης χρέους της γενικής κυβέρνησης ως προς το ΑΕΠ αναμένεται να υποχωρήσει από 103,0 % του ΑΕΠ στο τέλος του 2024 σε 92,0 % του ΑΕΠ έως το τέλος του 2027. Μια πιο φιλική προς την ανάπτυξη σύνθεση των δημόσιων οικονομικών, τόσο στο σκέλος των εσόδων όσο και στο σκέλος των δαπανών του δημόσιου προϋπολογισμού, θα ενισχύσει τη μακροπρόθεσμη δημοσιονομική βιωσιμότητα της Πορτογαλίας, βελτιώνοντας παράλληλα το επιχειρηματικό περιβάλλον και συμβάλλοντας σε μια βιώσιμη ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς. Οι φορολογικές ελαφρύνσεις χρησιμοποιούνται ευρέως στο πορτογαλικό φορολογικό σύστημα, καθώς περισσότερες από 500 φορολογικές ελαφρύνσεις κατανέμονται σε περισσότερα από 60 νομικά κείμενα. Αυτό αυξάνει την πολυπλοκότητα και μειώνει τη διαφάνεια του συστήματος, ενώ ταυτόχρονα οδηγεί σε διαφυγόντα έσοδα. Η οικονομική αποδοτικότητα των υφιστάμενων φορολογικών ελαφρύνσεων θα μπορούσε να βελτιωθεί με συστηματική παρακολούθηση και αξιολόγηση, ώστε να καταστούν εφικτές σημαντικές βελτιώσεις στον τομέα αυτόν. Επιπλέον, τα κρατικά και δημοτικά τέλη περιπλέκουν το σύστημα φορολογίας εισοδήματος εταιρειών, γεγονός που δημιουργεί πρόσθετη επιβάρυνση τόσο για τη φορολογική διοίκηση όσο και για τις επιχειρήσεις. Η αποδοτικότητα της φορολογικής διοίκησης της Πορτογαλίας θα μπορούσε να ενισχυθεί, ώστε να ενθαρρυνθεί η οικειοθελής συμμόρφωση και να μειωθεί η φοροδιαφυγή και η φορολογική απάτη. Το διοικητικό κόστος της είσπραξης των φόρων είναι υψηλό και έχει αυξηθεί περαιτέρω τα τελευταία χρόνια (περίπου κατά 5 % από το 2018 έως το 2020). Ταυτόχρονα, ο χρόνος που απαιτείται για την καταβολή φόρων στην Πορτογαλία φαίνεται να είναι μεγαλύτερος από ό, τι σε άλλα κράτη μέλη. Οι ήδη υψηλές ληξιπρόθεσμες φορολογικές οφειλές συνέχισαν να αυξάνονται (ανέρχονταν στο 45,9 % των συνολικών εσόδων έως το τέλος του 2020, πολύ πάνω από τον μέσο όρο της Ένωσης).

(28) Όσον αφορά το σύστημα κοινωνικής προστασίας της Πορτογαλίας, η ικανότητα των κοινωνικών παροχών να μειώσουν τη φτώχεια είναι χαμηλή και μειώθηκε περαιτέρω το 2021, ενώ η εξέλιξη του ποσοστού των ατόμων που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας ήταν από τις χειρότερες στην Ένωση (αύξηση κατά 2,4 % εκατοστιαίες μονάδες), σε ένα πλαίσιο γενικής σταθερότητας στα περισσότερα κράτη μέλη. Η επάρκεια του ελάχιστου εισοδήματος παραμένει χαμηλή και βρίσκεται πολύ κάτω από το όριο της φτώχειας. Τα στοιχεία αυτά θέτουν εν αμφιβόλω την ικανότητα της Πορτογαλίας να επιτύχει τους στόχους μείωσης της φτώχειας που περιέχονται στο σχέδιο δράσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Ταυτόχρονα, το σύστημα κοινωνικής προστασίας παραμένει πολύπλοκο, καθώς διάφοροι τύποι κοινωνικών παροχών φαίνεται να εξυπηρετούν παρόμοιους στόχους. Η επακόλουθη πολυπλοκότητα και ο κατακερματισμός οδηγούν σε σχετικά χαμηλά ποσοστά αξίωσης δικαιωμάτων και σε έλλειψη αποτελεσματικής εστίασης σε όσα άτομα έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη, γεγονός που εμποδίζει την κάλυψη και, κατ' επέκταση, την επάρκεια των κοινωνικών παροχών. Η απλούστευση των υφιστάμενων παροχών σε συνδυασμό με την έγκαιρη εφαρμογή της εθνικής στρατηγικής για την καταπολέμηση της φτώχειας θα αυξήσουν την ικανότητα της Πορτογαλίας να αντιμετωπίσει τις μελλοντικές κοινωνικές προκλήσεις.

(29) Σύμφωνα με το άρθρο 19 παράγραφος 3 στοιχείο β) του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241 και το κριτήριο 2.2 του παραρτήματος V του εν λόγω κανονισμού, το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας περιλαμβάνει εκτεταμένο σύνολο αλληλοενισχυόμενων μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων που πρέπει να υλοποιηθούν έως το 2026. Η υλοποίηση του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Πορτογαλίας βρίσκεται σε εξέλιξη, αν και με κίνδυνο να υπάρξουν ορισμένες καθυστερήσεις. Η Πορτογαλία υπέβαλε δύο αιτήσεις πληρωμής, οι οποίες αντιστοιχούσαν σε 58 ορόσημα και στόχους του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και είχαν ως αποτέλεσμα συνολική εκταμίευση ύψους 2,98 δισ. EUR. Το πορτογαλικό σχέδιο ανάκαμψης και σταθερότητας έχει φιλόδοξο και σύνθετο χαρακτήρα. Η ισχυρή διακυβέρνηση και η συνεχής παρακολούθηση του σχεδίου είναι απαραίτητες για να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος καθυστερήσεων. Η συμπερίληψη του νέου κεφαλαίου για το REPowerEU στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας θα επιτρέψει τη χρηματοδότηση πρόσθετων μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων για τη στήριξη των στρατηγικών στόχων της Πορτογαλίας στον τομέα της ενέργειας και της πράσινης μετάβασης. Η συστηματική και αποτελεσματική συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών αρχών, των κοινωνικών εταίρων και άλλων σχετικών ενδιαφερόμενων μερών παραμένει σημαντική για την επιτυχή εφαρμογή του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, καθώς και άλλων οικονομικών πολιτικών και πολιτικών απασχόλησης που υπερβαίνουν το εν λόγω σχέδιο, προκειμένου να διασφαλιστεί η ευρεία οικειοποίηση του συνολικού θεματολογίου πολιτικής. Στις 26 Μαΐου 2023 η Πορτογαλία υπέβαλε τροποποιημένο σχέδιο, αναθεωρημένο με νέα μέτρα, στο οποίο περιλαμβάνεται κεφάλαιο για το REPowerEU και λαμβάνεται υπόψη η αυξημένη μέγιστη χρηματοδοτική συνεισφορά¹⁷. Σύμφωνα με το άρθρο 14 παράγραφος 6 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241, η Πορτογαλία υπέβαλε επίσης αίτημα για πρόσθετη δανειακή στήριξη στο πλαίσιο του μηχανισμού.

¹⁷ Η μέγιστη χρηματοδοτική συνεισφορά για την Πορτογαλία επικαιροποιήθηκε στις 30 Ιουνίου 2022 με ποσό ύψους 15,5 δισ. EUR σε επιχορηγήσεις, σύμφωνα με το άρθρο 11 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241.

- (30) Η Επιτροπή ενέκρινε όλα τα έγγραφα προγραμματισμού της πολιτικής της Πορτογαλίας για τη συνοχή το 2022. Η ταχεία υλοποίηση των προγραμμάτων της πολιτικής για τη συνοχή συμπληρωματικά προς το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και σε συνέργεια με αυτό, συμπεριλαμβανομένου του κεφαλαίου για το REPowerEU, είναι καίριας σημασίας για την επίτευξη της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, την αύξηση της οικονομικής και κοινωνικής ανθεκτικότητας και την επίτευξη ισόρροπης εδαφικής ανάπτυξης στην Πορτογαλία.
- (31) Πέρα από τις οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις που πραγματεύονται το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και τα προγράμματα της πολιτικής για τη συνοχή, η Πορτογαλία αντιμετωπίζει ορισμένες πρόσθετες προκλήσεις που σχετίζονται με την κυκλική οικονομία, την ενέργεια και την πράσινη μετάβαση.
- (32) Η Πορτογαλία υπολείπεται κατά πολύ του μέσου όρου της Ένωσης όσον αφορά την πρόοδο προς μια κυκλική οικονομία, την παραγωγικότητα των πόρων στις βιομηχανίες και τους δείκτες διαχείρισης αποβλήτων, με έντονες περιφερειακές αποκλίσεις. Το μέσο ποσοστό ανακύκλωσης σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης είναι ιδιαίτερα χαμηλό (30,5 % το 2021, πολύ κάτω από τον στόχο του 50 % της Ένωσης έως το 2020) και ποικίλλει ανά περιφέρεια. Για την επίτευξη των στόχων της Ένωσης για την επόμενη δεκαετία, συμπεριλαμβανομένης της επίτευξης ποσοστού 55 % όσον αφορά την ανακύκλωση αστικών αποβλήτων έως το 2025, θα χρειαστούν σημαντικές προσπάθειες. Απαιτούνται βελτιώσεις για την αύξηση της πρόληψης, της ελαχιστοποίησης, της διαλογής, της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης των αποβλήτων, σύμφωνα με τα υψηλότερα στάδια της ιεράρχησης των αποβλήτων, ώστε να μην καταλήγουν τα απόβλητα σε χώρους υγειονομικής ταφής και αποτεφρωτήρες, αλλά και για τον εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων ανακύκλωσης και επεξεργασίας αποβλήτων. Παραδείγματα για την καλύτερη επίτευξη αυτών των στόχων είναι η αύξηση των τελών υγειονομικής ταφής και αποτέφρωσης, η θέσπιση φόρου επί των υπολειμματικών αποβλήτων και η αύξηση των τελών για τους δήμους που δεν επιτυγχάνουν τους στόχους ανακύκλωσης. Επιπλέον, η διαδικασία θα μπορούσε να επιταχυνθεί με την επέκταση της χωριστής συλλογής αποβλήτων και την περαιτέρω ανάπτυξη συστημάτων όπως η «πληρωμή κατά την απόρριψη», η «ανταποδοτική ανακύκλωση» και η διευρυμένη ευθύνη του παραγωγού.

(33) Παρά την πρόοδο που σημείωσε η Πορτογαλία, μεταξύ άλλων και στο πλαίσιο της ενεργειακής κρίσης, εξακολουθεί να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα εισαγόμενα ορυκτά καύσιμα, καθώς το πετρέλαιο και το αέριο αντιπροσώπευαν το 45 % και το 23 % αντίστοιχα του ενεργειακού της μείγματος το 2021. Επιπλέον, η υψηλή εξάρτηση της Πορτογαλίας από το αέριο για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας ενέχει κινδύνους όσον αφορά την ασφάλεια του εφοδιασμού, ιδίως αν ληφθεί υπόψη η έλλειψη υδροηλεκτρικής ενέργειας λόγω συχνότερων περιόδων ξηρασίας. Για να επιταχυνθούν οι προσπάθειες απανθρακοποίησης, θα μπορούσαν να εφαρμοστούν επίσης ορισμένα μέτρα βασισμένα στις μεταρρυθμίσεις και τις επενδύσεις που αποτελούν μέρος του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Πορτογαλίας και βαίνουν πέραν αυτών. Για να επιταχυνθεί η υιοθέτηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η Πορτογαλία θα μπορούσε να αξιοποιήσει την πρόοδο που σημείωσε πέρυσι όσον αφορά τον εξορθολογισμό της διαδικασίας αδειοδότησης, για παράδειγμα με την αύξηση της ικανότητας της διοίκησης που είναι αρμόδια για τις αδειοδοτήσεις, την αύξηση της ψηφιοποίησης στην παραγωγή ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και τη θέσπιση ευνοϊκότερων ρυθμίσεων χωροταξικού σχεδιασμού για την υπεράκτια αιολική ενέργεια, οι δυνατότητες της οποίας συνεχίζουν να μην αξιοποιούνται επαρκώς. Θα ήταν επίσης επωφελής η ανάληψη περαιτέρω δράσης για να προωθηθούν η αυτοκατανάλωση, συμπεριλαμβανομένης της ηλιακής ενέργειας στέγης, και οι κοινότητες ανανεώσιμης ενέργειας. Παρότι αυξάνεται, ο αριθμός των κοινοτήτων ανανεώσιμης ενέργειας στην Πορτογαλία παραμένει χαμηλός και υπάρχει περιθώριο να διευκολυνθεί η αδειοδότησή τους και να δημιουργηθούν καθεστώτα παροχής κινήτρων.

(34) Με την ενσωμάτωση περισσότερων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η πραγματοποίηση περισσότερων επενδύσεων θα έχει ουσιαστική σημασία για την επέκταση της δυναμικότητας αποθήκευσης και δικτύου, προκειμένου να διασφαλιστεί η ισορροπία του δικτύου ηλεκτρικής ενέργειας. Θα ήταν επωφελές για την Πορτογαλία να ενισχύσει τις διασυνδέσεις της ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς το επίπεδο διασύνδεσης με την Ισπανία εξακολουθεί να είναι χαμηλό σε σύγκριση με τους στόχους της για το 2030. Η κατάσταση του δικτύου μεταφοράς και διανομής θα μπορούσε να βελτιωθεί με την ενίσχυση του εσωτερικού δικτύου, πρόσθετες επενδύσεις στην αποθήκευση ηλεκτρικής ενέργειας και την περαιτέρω ψηφιοποίηση του δικτύου. Η σχετικά περιορισμένη εγκατάσταση έξυπνων μετρητών αποτελεί τροχοπέδη για την ανάπτυξη ενός αποκεντρωμένου συστήματος παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Για να αντιμετωπίσει τον υψηλό βαθμό εξάρτησής της από τα ορυκτά καύσιμα στα κτίρια και να μειώσει την κατανάλωση ενέργειας, η Πορτογαλία πρέπει να εντείνει τις προσπάθειες που καταβάλλει στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης πέραν των όσων προβλέπονται στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας και στα προγράμματα της πολιτικής της Πορτογαλίας για τη συνοχή. Η λήψη περαιτέρω μέτρων αναμένεται επίσης ότι θα συμβάλει στην αντιμετώπιση του υψηλού ποσοστού του πορτογαλικού πληθυσμού που πλήττεται από ενεργειακή φτώχεια. Η εντατικοποίηση των προσπαθειών για την παροχή κινήτρων για ριζικές ανακαινίσεις, μεταξύ άλλων με την παροχή τεχνικής βοήθειας στους αιτούντες, θα μπορούσε να επιταχύνει την ευρεία υλοποίηση έργων ανακαίνισης. Επιπλέον, θα ήταν επωφελές για την Πορτογαλία να ενισχύσει το πλαίσιο χρηματοδοτικών καθεστώτων προς μόντρεση ιδιωτικών επενδύσεων για ενεργειακά αποδοτικές ανακαινίσεις. Με τον τρόπο αυτόν, η Πορτογαλία θα μπορούσε να στοχεύσει περισσότερους πόρους βάσει επιχορηγήσεων προς τα νοικοκυριά που έχουν ανάγκη. Η κατανάλωση φυσικού αερίου στην Πορτογαλία μειώθηκε κατά 16 % την περίοδο από τον Αύγουστο του 2022 έως τον Μάρτιο του 2023, σε σύγκριση με τη μέση κατανάλωση αερίου κατά την ίδια περίοδο τα προηγούμενα πέντε έτη, υπερβαίνοντας τον στόχο μείωσης του 15 % που ορίζεται στον κανονισμό (ΕΕ) 2022/1369 του Συμβουλίου¹⁸. Η Πορτογαλία θα μπορούσε να συνεχίσει τις προσπάθειές της για προσωρινή μείωση της ζήτησης αερίου έως τις 31 Μαρτίου 2024 δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2023/706 του Συμβουλίου¹⁹.

¹⁸ Κανονισμός (ΕΕ) 2022/1369 του Συμβουλίου, της 5ης Αυγούστου 2022, σχετικά με συντονισμένα μέτρα μείωσης της ζήτησης αερίου (ΕΕ L 206 της 8.8.2022, σ. 1).

¹⁹ Κανονισμός (ΕΕ) 2023/706 του Συμβουλίου, της 30ής Μαρτίου 2023, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) 2022/1369 όσον αφορά την παράταση της περιόδου μείωσης της ζήτησης για μέτρα μείωσης της ζήτησης αερίου και την ενίσχυση των διαδικασιών υποβολής εκθέσεων για την εφαρμογή τους και των διαδικασιών παρακολούθησης της εφαρμογής τους (ΕΕ L 93 της 31.3.2023, σ. 1).

- (35) Οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού και δεξιοτήτων σε τομείς και επαγγέλματα καίριας σημασίας για την πράσινη μετάβαση, στους οποίους συμπεριλαμβάνονται η κατασκευή, η ανάπτυξη και η συντήρηση τεχνολογιών μηδενικών καθαρών εκπομπών, δημιουργούν εμπόδια στη μετάβαση σε μια οικονομία μηδενικών καθαρών εκπομπών. Τα υψηλής ποιότητας συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης που ανταποκρίνονται στις μεταβαλλόμενες ανάγκες της αγοράς εργασίας και τα στοχευμένα μέτρα αναβάθμισης των δεξιοτήτων και επανεπίδειξης είναι καίριας σημασίας για τη μείωση των ελλείψεων δεξιοτήτων και την προώθηση της ένταξης και της ανακατανομής του εργατικού δυναμικού. Προκειμένου να αποδεσμευτεί η αναξιοποίητη προσφορά εργατικού δυναμικού, τα εν λόγω μέτρα πρέπει να είναι προσβάσιμα, ιδίως για τα άτομα και στους τομείς και τις περιφέρειες που επηρεάζονται περισσότερο από την πράσινη μετάβαση. Η Πορτογαλία αντιμετωπίζει επί του παρόντος ελλείψεις των δεξιοτήτων που απαιτούνται για την πράσινη μετάβαση, ιδίως στον κατασκευαστικό και τον μεταποιητικό τομέα. Θα μπορούσε να επωφεληθεί από την ενίσχυση των πολιτικών της για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων που συνδέονται με την πράσινη μετάβαση και για τη συναφή επανεπίδειξη.
- (36) Υπό το πρίσμα της αξιολόγησης της Επιτροπής, το Συμβούλιο εξέτασε το πρόγραμμα σταθερότητας 2023 και η γνώμη²⁰ του αποτυπώνεται στη σύσταση 1.

²⁰ Βάσει του άρθρου 5 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1466/97.

- (37) Δεδομένης της στενής διασύνδεσης των οικονομιών των κρατών μελών της ζώνης του ευρώ και της συλλογικής συνεισφοράς τους στη λειτουργία της οικονομικής και νομισματικής ένωσης, το Συμβούλιο συνέστησε στα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ να λάβουν μέτρα, μεταξύ άλλων μέσω των οικείων σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, ώστε i) να διατηρήσουν τη βιωσιμότητα του χρέους και να μη στηρίξουν ευρέως τη συνολική ζήτηση το 2023, να στοχεύσουν καλύτερα τα δημοσιονομικά μέτρα που λαμβάνονται για τον μετριασμό των επιπτώσεων των υψηλών τιμών της ενέργειας και να εξετάσουν κατάλληλους τρόπους για τη σταδιακή παύση της στήριξης, καθώς θα μειώνονται οι πιέσεις στις τιμές της ενέργειας· ii) να διατηρήσουν υψηλό επίπεδο δημόσιων επενδύσεων και να προωθήσουν τις ιδιωτικές επενδύσεις για τη στήριξη της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης· iii) να στηρίξουν τις μισθολογικές εξελίξεις που μετριάζουν την απώλεια της αγοραστικής δύναμης, περιορίζοντας παράλληλα τις δευτερογενείς επιδράσεις στον πληθωρισμό, να βελτιώσουν περαιτέρω τις ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας και να αντιμετωπίσουν τις ελλείψεις δεξιοτήτων· iv) να βελτιώσουν το επιχειρηματικό περιβάλλον και να διασφαλίσουν ότι η ενεργειακή στήριξη των επιχειρήσεων είναι οικονομικά αποδοτική, προσωρινή και απευθύνεται σε βιώσιμες επιχειρήσεις και ότι διατηρεί τα κίνητρα για την πράσινη μετάβαση· και v) να διαφυλάξουν τη μακροοικονομική σταθερότητα και να παρακολουθούν τους κινδύνους, συνεχίζοντας παράλληλα τις εργασίες για την ολοκλήρωση της τραπεζικής ένωσης. Για την Πορτογαλία, οι συστάσεις 1, 2 και 4 συμβάλλουν στην υλοποίηση της πρώτης, της δεύτερης και της τρίτης σύστασης που ορίζονται στη σύσταση για τη ζώνη του ευρώ 2023.
- (38) Υπό το πρίσμα της εμπεριστατωμένης επισκόπησης της Επιτροπής και της αξιολόγησής της, το Συμβούλιο εξέτασε το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων 2023 και το πρόγραμμα σταθερότητας 2023. Οι συστάσεις του βάσει του άρθρου 6 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1176/2011 αποτυπώνονται στη σύσταση 1. Οι πολιτικές που αναφέρονται στη σύσταση 1 συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των ευπαθειών που συνδέονται με το δημόσιο χρέος. Η σύσταση 2 συμβάλλει στην υλοποίηση της σύστασης 1. Οι πολιτικές που αναφέρονται στη σύσταση 1 συμβάλλουν τόσο στην αντιμετώπιση των ανισορροπιών όσο και στην υλοποίηση των συστάσεων που ορίζονται στη σύσταση για τη ζώνη του ευρώ 2023, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 37,

ΣΥΝΙΣΤΑ στην Πορτογαλία να λάβει μέτρα το 2023 και το 2024, προκειμένου:

1. Να καταργήσει σταδιακά τα ισχύοντα μέτρα στήριξης έκτακτης ανάγκης στον τομέα της ενέργειας, αξιοποιώντας τα κονδύλια που θα εξοικονομήσει για τη μείωση του δημόσιου ελλείμματος, το συντομότερο δυνατόν το 2023 και το 2024. Εάν νέες αυξήσεις των τιμών της ενέργειας καταστήσουν αναγκαία τη θέσπιση νέων μέτρων στήριξης ή τη συνέχιση υφιστάμενων μέτρων στήριξης, να διασφαλίσει ότι αυτά τα μέτρα στήριξης στοχεύουν στην προστασία των ευάλωτων νοικοκυριών και επιχειρήσεων, είναι δημοσιονομικώς ανεκτά και διατηρούν τα κίνητρα για εξοικονόμηση ενέργειας.

Να ακολουθήσει συνετή δημοσιονομική πολιτική, περιορίζοντας συγκεκριμένα την ονομαστική αύξηση των εθνικά χρηματοδοτούμενων καθαρών πρωτογενών δαπανών το 2024 σε 1,8 %²¹ κατ' ανώτατο όριο, εκτός εάν εκτιμάται ότι ένα υψηλότερο ποσοστό αναφοράς για την αύξηση των καθαρών εθνικά χρηματοδοτούμενων πρωτογενών δαπανών είναι συμβατό με την επίτευξη του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού στόχου της Πορτογαλίας ύψους -0,5 % του ΑΕΠ, μεταξύ άλλων, εάν οι δαπάνες για τόκους είναι χαμηλότερες από αυτές που προβλέπει επί του παρόντος η Επιτροπή.

Να διατηρήσει τις εθνικά χρηματοδοτούμενες δημόσιες επενδύσεις και να διασφαλίσει την αποτελεσματική απορρόφηση των επιχορηγήσεων του μηχανισμού και άλλων ταμείων της Ένωσης, ιδίως για την προώθηση της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης.

Για την περίοδο μετά το 2024, να συνεχίσει να εφαρμόζει μεσοπρόθεσμη δημοσιονομική στρατηγική σταδιακής και βιώσιμης εξυγίανσης, σε συνδυασμό με επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις για την επίτευξη υψηλότερης βιώσιμης ανάπτυξης, ώστε να επιτύχει συνετή μεσοπρόθεσμη δημοσιονομική θέση.

Να βελτιώσει την αποτελεσματικότητα του φορολογικού συστήματος και του συστήματος κοινωνικής προστασίας, δίνοντας προτεραιότητα ιδίως στην απλούστευση και των δύο πλαισίων, ενισχύοντας την αποδοτικότητα των αντίστοιχων διοικήσεων και μειώνοντας τον σχετικό διοικητικό φόρτο.

²¹ Το οποίο εκτιμάται ότι αντιστοιχεί σε ετήσια βελτίωση του διαρθρωτικού δημοσιονομικού ισοζυγίου κατά τουλάχιστον 0,3 % του ΑΕΠ για το 2024, όπως περιγράφεται στην αιτιολογική σκέψη 24.

2. Να επισπεύσει την εφαρμογή του οικείου σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, μεταξύ άλλων, διασφαλίζοντας κατάλληλη διοικητική ικανότητα και, μετά την πρόσφατη υποβολή της προσθήκης, συμπεριλαμβανομένων του κεφαλαίου για το REPowerEU και του αιτήματος για πρόσθετη δανειακή στήριξη, να ξεκινήσει ταχέως την εφαρμογή των σχετικών μέτρων. Να προχωρήσει στην ταχεία υλοποίηση των προγραμμάτων της πολιτικής για τη συνοχή, σε στενή συμπληρωματικότητα και συνέργεια με το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.
3. Να βελτιώσει τις συνθήκες για τη μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία, ιδίως με την αύξηση της πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων, της ανακύκλωσης και της επαναχρησιμοποίησής τους, ώστε να μην καταλήγουν τα απόβλητα σε χώρους υγειονομικής ταφής και αποτεφρωτήρες.
4. Να μειώσει τη συνολική εξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα. Να επιταχύνει ακόμη περισσότερο την ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας με την περαιτέρω απλούστευση και ψηφιοποίηση των αδειοδοτήσεων, ώστε να καταστεί εφικτή η πρόσθετη παραγωγή αιολικής —ιδίως υπεράκτιας— και ηλιακής ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και με την προώθηση της αυτοκατανάλωσης και των κοινοτήτων ανανεώσιμης ενέργειας. Να αυξήσει τη δυναμικότητα διασύνδεσης ηλεκτρικής ενέργειας και να αναβαθμίσει τα δίκτυα μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, ώστε να καταστούν δυνατές οι επενδύσεις στην αποθήκευση ηλεκτρικής ενέργειας και στην ψηφιοποίηση του δικτύου, συμπεριλαμβανομένης της ταχύτερης εγκατάστασης έξυπνων μετρητών. Να επιταχύνει τις επενδύσεις στην ενεργειακή απόδοση με την προώθηση χρηματοδοτικών προγραμμάτων για την προσέλκυση ιδιωτικών επενδύσεων και τη στήριξη των νοικοκυριών που έχουν ανάγκη. Να εντείνει τις προσπάθειες πολιτικής που αποσκοπούν στην παροχή και την απόκτηση των δεξιοτήτων και ικανοτήτων οι οποίες απαιτούνται για την πράσινη μετάβαση.

Βρυξέλλες,

Για το Συμβούλιο

Ο Πρόεδρος / Η Πρόεδρος